

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 13. února 2020 ve věci č. 8675/15 a 8697/15 – *N.D. a N.T. proti Španělsku*

Velký senát Soudu jednomyslně rozhodl, že v případě stěžovatelů, kteří se pokusili přelézt hraniční ploty obklopující španělskou enklávu Melilla v rámci větší skupiny osob a kteří byli následně vráceni zpět do Maroka bez individuálního posouzení jejich situace, nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 4, neboť stěžovatelé mohli využít jiných legálních cest vstupu na území za účelem podání žádosti o mezinárodní ochranu, což bez naléhavých důvodů neučinili.

I. Skutkové okolnosti

Dne 13. srpna 2014 se v brzkých ranních hodinách pokusila skupina nejprve šesti set a následně třiceti migrantů, mezi kterými byli i stěžovatelé původem z Mali a z Pobřeží Slonoviny, přelézt ploty obklopující španělskou enklávu Melilla na hranicích s Marokem, a vstoupit tak na španělské území. Po přečtení plotu byli stěžovatelé zadrženi příslušníky španělské pohraniční stráže a odvezeni zpět do Maroka, kde byli předáni tamním úřadům. Stěžovatelé tvrdili, že před jejich navrácením nebyli nijak identifikováni a nedostali příležitost vysvětlit své osobní poměry, přičemž jim nebyl zajištěn přístup ani k právní pomoci, ani k tlumočnickům. Události byli svědky novináři, kteří ji zaznamenali na kameru. V říjnu a prosinci 2014 se stěžovatelům podařilo jednotlivě přelézt plot a vstoupit na území Melilly. Proti oběma stěžovatelům bylo následně zahájeno řízení a vydáno rozhodnutí o vyhoštění. První stěžovatel poté požádal o mezinárodní ochranu, která mu však nebyla v souladu se stanoviskem UNHCR udělena. V březnu 2015 byl navrácen do Mali. Druhý stěžovatel o mezinárodní ochranu nepožádal. Rozhodnutí o jeho vyhoštění nabylo právní moci v červenci 2015. Po uplynutí maximální přípustné délky jeho zajištění byl propuštěn na svobodu a patrně nadále pobývá na území Španělska nelegálně.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé namítali, že jejich okamžité navrácení do Maroka představovalo hromadné vyhoštění, proti kterému neexistoval účinný prostředek nápravy s odkladným účinkem, přičemž v Maroku měli čelit nebezpečí špatného zacházení.

Rozsudkem ze dne 3. října 2017 senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 4 Protokolu č. 4 a článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 4 Protokolu č. 4. Ve zbytku stížnost odmítl; vláda ani nebyla vyzvána, aby zaujala stanovisko k tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy. Věc byla následně na žádost vlády postoupena velkému senátu.

A. K PŘEDBĚŽNÝM NÁMITKÁM VLÁDY

a) Pokračování v posuzování stížnosti dle čl. 37 odst. 1 písm. a) Úmluvy

Soud nejprve přezkoumal, zda je namístě pokračovat v posuzování stížnosti, neboť i když vláda nežádala o zastavení řízení o stížnosti, poukázala na nedostatečný kontakt právních zástupců se stěžovatelem. K tomu podotkl, že právní zástupce musí doložit plnou moc a současně udržovat se stěžovatelem kontakt během řízení, aby mohl nejen získat informace o individuálních okolnostech jeho případu, ale i potvrdit jeho trvalý zájem o řízení. Ve věci *Sharifi a ostatní* Soud vyškrtl zastavil řízení o stížnosti pro vágnost, povrchnost a nedostatečnou podloženost informací, které obdržel od právního zástupce stěžovatele (*Sharifi a ostatní proti Itálii a Řecku*, č. 16643/09, rozsudek ze dne 21. října 2014).

Právní zástupci stěžovatelů tvrdili, že jsou s nimi stále v kontaktu skrze telefon a WhatsApp. Během ústního jednání přitom přečetli část konverzace s jedním ze stěžovatelů a předložili podepsané plné moci. Ve spisu rovněž nebylo nic, co by Soud vedlo k pochybnostem o důvěryhodnosti tvrzení právních zástupců. I kdyby však okolnosti případu nasvědčovaly, že stěžovatelé si již nepřejí pokračovat v řízení, Soud by se rozhodl případ věcně posoudit v souladu s čl. 37 odst. 1 *in fine* Úmluvy (*F. G. proti Švédsku*,

č. 43611/11, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016, § 81–82), neboť se týká závažných otázek výkladu rozsahu a podmínek použití článku 4 Protokolu č. 4 vůči migrantům, kteří se pokoušejí neoprávněně a ve velkém počtu vstoupit na území státu. Tyto otázky jsou dle Soudu důležité s ohledem na nové výzvy, kterým členské státy čelí v souvislosti s dopady hospodářské krize a nedávnými sociálními a politickými změnami v některých regionech Afriky a blízkého východu (*Khlaifia a ostatní proti Itálii*, č. 1648/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2016, § 241).

b) Hodnocení důkazů a určení skutkového stavu Soudem

Vláda rovněž namítala, že stěžovatelé neprokázali, že byli součástí skupiny migrantů, kteří se dne 13. srpna 2014 pokoušeli vstoupit na španělské území přelezením plotu do enklávy Melilla, neboť je na předloženém videozáznamu nelze rozpoznat. Soud zohlednil, že právě chybějící identifikace stěžovatelů ze strany žalovaného státu, která nutně přispěla k těžkostem, které stěžovatelé měli s prokázáním jejich účasti na předmětných událostech, je jádrem stížnosti. Pro přesunutí důkazního břemene na vládu bude proto stačit, pokud stěžovatelé předloží *prima facie* důkazy na podporu svých tvrzení (*mutatis mutandis*, *El Masri proti Severní Makedonii*, č. 39630/09, rozsudek velkého senátu ze dne 13. prosince 2012, § 152). Stěžovatelé poskytli ucelený popis předmětných událostí a na podporu svých tvrzení předložili videozáznam. Odborné posudky vlády přítomnost stěžovatelů nevyvrátily, toliko konstatovaly nemožnost jejich identifikace. I vzhledem k tomu, že vláda nepopřela samotné události ze dne 13. srpna 2014 a krátce po nich praxi hromadného vyhošťování i uzákonila, Soud shledal, že stěžovatelé *prima facie* prokázali svou účast na předmětných událostech, kterou se vládě nepodařilo následně vyvrátit.

B. OTÁZKA JURISDIKCE VE SMYSLU ČLÁNKU 1 ÚMLUVY

Soud na úvod připomněl, že výkon jurisdikce ve smyslu článku 1 Úmluvy je podmínkou *sine qua non* k tomu, aby smluvní stát mohl být považován za odpovědného za namítaná porušení práv a svobod uvedených v Úmluvě (*Ilaşcu a ostatní proti Moldavsku a Rusku*, č. 48787/99, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2004, § 311). Ve smyslu článku 1 Úmluvy je jurisdikce státu v zásadě teritoriální a považuje se za vykonávanou na celém území státu (*Banković a ostatní proti Belgii a ostatním*, rozsudek velkého senátu ze dne 12. prosince 2001, § 52). Pouze za výjimečných okolností může být tato domněnka vyvrácena, zejména pokud je státu bráněno vykonávat jurisdikci na části svého území (*Assanidze proti Gruzii*, č. 71503/01, rozsudek velkého senátu ze dne 8. dubna 2004, § 137–139).

V předmětné věci nebylo sporu o tom, že se události staly na španělském území, neboť vláda sama uznala, že se všechny tři řady hraničního plotu na něm nacházejí. Namítala však, že na území mezi marocko-španělskou hranicí a oblastí vnitřního, třetího plotu, až po policejní linii na španělské straně územní jurisdikci nevykonávala. Soud konstatoval, že stát nemůže z působnosti Úmluvy vyjmout část svého území (*Matthews proti Spojenému království*, č. 24833/94, rozsudek velkého senátu ze dne 18. února 1999, § 29), s výjimkou závislých území dle čl. 56 odst. 1 Úmluvy, který však na projednávanou věc nedopadá. Byť Soud v minulosti připustil, že jsou státy na vnějších hranicích schengenského prostoru vystaveny značným obtížím při zvládání stupňujícího se přílivu migrantů a žadatelů o azyl (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, č. 30696, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 2011, § 223), nemá tato skutečnost dopad na výkon jejich jurisdikce. Přestože v projednávané věci vláda upozorňovala na problémy s nelegálním příchodem migrantů skrze enklávu Melilla, netvrdila, že by daná situace bránila výkonu jurisdikce nad daným územím. To potvrzuje i skutečnost, že to byly právě španělské bezpečnostní složky, které migrantům pomohly slézt z plotů na zem. Nebyly proto dány objektivní skutečnosti, které by omezovaly účinný výkon jurisdikce žalovaného státu nad daným územím, a byly tak způsobilé vyvrátit jeho presumovanou jurisdikci (*Ilaşcu a ostatní proti Moldavsku a Rusku*, cit. výše, § 313 a § 333). Soud dodal, že ani mezinárodní právo neopravňuje stát jednostranně vyloučit, změnit nebo omezit svou teritoriální jurisdikci nad územím mezi hraničním plotem a skutečnou hraniční linií. Působnost Úmluvy, jakožto ústavního předpisu evropského veřejného pořádku, nemůže být selektivně omezena pouze na části území umělými zásahy do teritoriální jurisdikce státu, a to ani v kontextu migrace (*mutatis mutandis*, *Hirsi Jamaa a ostatní proti Itálii*, č. 27765/09, rozsudek velkého

senátu ze dne 23. února 2012, § 178). Opak by zpochybnil zásadu účinné ochrany lidských práv, o niž se Úmluva opírá. Předmětné události proto spadaly do španělské jurisdikce ve smyslu článku 1 Úmluvy.

C. DALŠÍ PŘEDBĚŽNÉ NÁMITKY VLÁDY

Soud odmítl i další předběžné námitky žalované vlády. K námitce, že stěžovatelé ztratili postavení obětí, neboť se jim o několik měsíců později podařilo vstoupit na španělské území, kdy proti oběma bylo zahájeno individuální řízení o vyhoštění, přičemž oba měli přístup k právní pomoci a tlumočení, Soud konstatoval, že ve věcech týkajících se vyhoštění nelze přihlížet k událostem, které nastaly po jiném překročení hranic, než kterého se týká dané řízení. Rovněž odmítl námitku vlády ohledně nevyčerpání opravných prostředků, jelikož možnost získat vstupní vízum, pracovní vízum nebo podat žádost o azyl na španělských konzulátech nepředstavuje účinné prostředky nápravy, ale pouze alternativy k nelegálnímu vstupu na území.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 4

Stěžovatelé namítali, že byli vystaveni hromadnému vyhoštění bez individuálního posouzení jejich situace a bez přístupu k jakémukoliv řízení či právní pomoci. Zdůraznili, že se jejich stížnosti netýkají práva vstoupit na území, ale spíše práva na individuální řízení, v jehož rámci by mohli napadnout rozhodnutí o vyhoštění.

a) Zda byli stěžovatelé vyhoštěni ve smyslu článku 4 Protokolu č. 4

Vláda zastávala názor, že stěžovatelům bylo pouze zabráněno ve vstupu na území. Dostali se sice po přejezdu plotů pod kontrolu pohraniční stráže, formálně jim však vstup na území povolen nebyl. Dle vlády musí být dotčená osoba nejprve na území přijata, aby z něj mohla být vyhoštěna.

Soud na úvod poznamenal, že je to poprvé, co řeší otázku použitelnosti článku 4 Protokolu č. 4 na situaci okamžitého a nuceného navrácení cizinců z pozemních hranic státu poté, co se je větší počet migrantů společně pokusil neoprávněně překročit. Připomněl, že smluvní státy mají právo kontrolovat vstup a pobyt cizinců na svém území i jejich vyhoštění z tohoto území. Rovněž mají právo si nastavit vlastní imigrační pravidla, a to i v rámci bilaterální spolupráce nebo na základě svého členství v Evropské unii (*Sharifi a ostatní proti Itálii a Řecku*, cit. výše, § 224). V této souvislosti Soud poukázal na důležitost ochrany vnějších hranic, která, v souladu s tzv. schengenským hraničním kodexem, má význam pro všechny členské státy Evropské unie. Zároveň konstatoval, že v minulosti se již zabýval výzvami, kterým čelí evropské státy, včetně španělských enkláv Ceuta a Melilla, v oblasti imigrační politiky v důsledku hospodářské krize a nedávných sociálních a politických změn v Africe a na Blízkém východě. Zdůraznil však, že problémy vyvěrající z migračních toků nebo z přijímání žadatelů o azyl nemohou ospravedlnit jednání neslučitelná s Úmluvou (*Hirsi Jamaa a ostatní proti Itálii*, cit. výše, § 179), obzvláště s článkem 3 Úmluvy nebo i článkem 4 Protokolu č. 4. Soud dále konstatoval, že při výkladu Úmluvy musí, ve světle Vídeňské úmluvy o smluvním právu, vzít v úvahu všechna příslušná pravidla a zásady mezinárodního práva použitelná mezi smluvními státy (*Al-Dulimi a Montana Management Inc. proti Švýcarsku*, č. 5809/08, rozsudek velkého senátu ze dne 21. června 2016, § 134).

V souvislosti s otázkou, zda pojem „vyhoštění“ ve smyslu článku 4 Protokolu č. 4 zahrnuje rovněž nepřijetí cizince na území, Soud poznamenal, že článek 2 návrhu článků Komise OSN pro mezinárodní právo o vyhoštění cizinců pod pojem vyhoštění nezahrnuje případy vydání či nepřijetí cizince na území státu. Z komentáře k návrhu článků ovšem plyne, že vyloučení situací nepřijetí na území z působnosti návrhu článků nemá vliv na pravidla mezinárodního práva týkající se uprchlíků, včetně zásady *non-refoulement* plynoucí z článku 33 Úmluvy o postavení uprchlíků z roku 1951. Za klíčové přitom Soud označil, že zákaz *refoulement* zahrnuje ochranu žadatelů o azyl jak při jejich nepřijetí na území, tak při jejich odmítnutí na hranicích. Tento názor zastává rovněž Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR) a jeho výkonný výbor.

Ve shodě s UNHCR Soud dále konstatoval, že v kontextu migračních vln na hranicích nemusí být záměr požádat o azyl vyjádřen v určité formě. Může být učiněn neformální žádostí nebo i pouhým způsobem

chování, který zjevně naznačuje, že si daná osoba přeje získat ochranu (*M. A. ostatní proti Litvě*, č. 59793/17, rozsudek ze dne 11. prosince 2018, § 109). Pokud se má tedy nepřijetí uprchlíka obsahově rovnat jeho navrácení, jak vyplývá i z návrhu článků, skutečnost, že stát odmítne přijmout na své území cizince, který již spadá do jeho jurisdikce, nezabaví stát povinnosti dodržet vůči dané osobě zákaz *refoulement*. Zásada *non-refoulement* není přitom opomenuta žádným z použitelných předpisů unijního práva, včetně návratové směrnice, schengenského hraničního kodexu, kvalifikační směrnice ani samotné Listiny základních práv Evropské unie.

Soud se dosud nezabýval rozlišením mezi nepřijetím a vyhoštěním cizinců. Výše provedená analýza mezinárodního práva a unijního práva však podporuje výklad Soudu, že ochrana plynoucí z Úmluvy, která je vykládána autonomně, nemůže být závislá na formálních úvahách, jakým je posouzení, zda osoba, které má být poskytnuta ochrana, vstoupila na území v souladu s určitým ustanovením vnitrostátního nebo evropského práva použitelného na danou situaci. Legitimní záměr států omezit nezákonné pokusy o vstup na jejich území nemůže zajít tak daleko, aby ochranu poskytovanou Úmluvou, zejména na poli článku 3, ponechal bez účinku (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, cit. výše, § 216).

Výše uvedené úvahy dovedly Soud k závěru, že pojem „vyhoštění“ zahrnuje jakékoli násilné vyhoštění cizince z území státu nezávisle na tom, zda daná osoba pobývala na území oprávněně, na délce jejího pobytu, na místě jejího zadržení, na jejím postavení coby migranta či žadatele o azyl a na jejím chování při překračování hranice. Soud daný pojem v minulosti použil v souvislosti s články 3 a 13 Úmluvy, zvláště v případech týkajících se odehnání cizinců z hranic (*Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Francii*, č. 25389/05, rozsudek ze dne 26. dubna 2007, § 54–58). Soud proto shledal, že se článek 3 Úmluvy a článek 4 Protokolu č. 4 vztahují na jakoukoli situaci spadající do jurisdikce smluvních států včetně případů, kdy vnitrostátní orgány doposud neposoudily možné důvody, které by opravňovaly danou osobu k získání ochrany na základě daných ustanovení (*Hirsi Jamaa a ostatní proti Itálii*, cit. výše, § 180 a násl.). Předmětné úvahy, na kterých jsou založeny nedávné rozsudky *Hirsi Jamaa a ostatní*, *Sharifi a ostatní a Khlaifia a ostatní* (všechny cit. výše), v nichž se stěžovatelé pokoušeli dostat na území smluvního státu přes moře, nijak neztratily na relevanci. Proto ani v případě nucených navrácení následujících po pokusu překročit pozemní hranice Soud neshledal důvod pro odlišný výklad pojmu „vyhoštění“. Připomněl, že z Úmluvy nevyplývá právo na politický azyl. Z článku 3 Úmluvy ale vyplývá zákaz vyhostit cizince, který se nachází v jurisdikci jednoho ze smluvních států, pokud existují závažné důvody se domnívat, že by mu v zemi, do které je předáván, hrozilo skutečné nebezpečí špatného zacházení.

Při použití výše uvedených zásad na projednávanou věc Soud poznamenal, že není sporu o tom, že stěžovatelé byli zadrženi na španělském území španělskou pohraniční stráží, a nacházeli se tak pod španělskou jurisdikcí ve smyslu článku 1 Úmluvy. Není ani pochyb o tom, že stěžovatelé byli následně násilně odsunuti do Maroka členy španělské pohraniční stráže. Jednalo se tedy o „vyhoštění“ ve smyslu článku 4 Protokolu č. 4.

b) Zda byli stěžovatelé vyhoštěni v rozporu s článkem 4 Protokolu č. 4 hromadně

Podle již citované judikatury *Hirsi Jamaa a ostatní*, *Sharifi a ostatní a Khlaifia a ostatní* se vyhoštění považuje za „hromadné“, pokud nutí cizince opustit zemi skupinově. O „skupinu“ se přitom jedná nezávisle na počtu osob, kterých se vyhoštění týká [*Gruzie proti Rusku (I)*, č. 13255/07, rozsudek velkého senátu ze dne 31. ledna 2019, § 167]. Kolektivní povaha není podmíněna ani příslušností k určité skupině osob se společným původem, státní příslušností, přesvědčením apod. Určujícím kritériem pro přiznání „kolektivní“ povahy vyhoštění je absence „přiměřeného a objektivního posouzení individuálního případu každého cizince ve skupině“ (*Khlaifia a ostatní proti Itálii*, cit. výše, § 237 a násl.).

Ve věcech *Hirsi Jamaa a ostatní* a *Sharifi a ostatní* se byly skupiny osob zadržených na volném moři navraceny do Libye a Řecka bez identifikace či zohlednění jejich individuálních okolností. V obou případech byla většina stěžovatelů žadateli o azyl, kteří s odkazem na článek 3 Úmluvy namítali, že neměli účinnou možnost napadnout rozhodnutí o jejich vyhoštění. Jejich hlavní námitkou tedy bylo, že

v případě jejich navrácení do Libye či Řecka by jim hrozilo „skutečné nebezpečí“ špatného zacházení nebo navrácení do Eritrey, Somálska nebo Afghánistánu, kde by jim též hrozilo špatné zacházení. Článek 4 Protokolu č. 4 vyžaduje, aby byla každému cizinci na individualizovaném základě dána skutečná a účinná možnost přednést argumenty proti svému vyhoštění příslušnému vnitrostátnímu orgánu, a uplatnit tak námitky možného porušení článku 3. Ve věci *Khlaifia a ostatní* stěžovatelé, kteří připluli na území Itálie přes Středozemní moře a byli následně navraceni do Tuniska, nenamítali porušení článku 3 Úmluvy v případě svého vyhoštění. Soud shledal, že při posouzení, zda bylo ze strany státu provedeno dostatečně individualizované řízení, je třeba zohlednit obecnou situaci v rozhodné době. Uvedl, že článek 4 Protokolu č. 4 nezaručuje právo na osobní pohovor za všech okolností. Ve věci *Khlaifia a ostatní* byla jeho potřeba zpochybněna právě tím, že právní zástupci stěžovatelů nebyli schopni uvést cokoliv, co by mohlo dle mezinárodního či vnitrostátního práva odůvodnit ponechání stěžovatelů na italském území. Za poslední faktor, který musí být zohledněn, Soud označil samotné chování stěžovatelů a míru jejich zavinění na nedostatečném individuálním posouzení jejich případu. Ve věcech *Berisha a Haljiti a Dritsas a ostatní* k porušení článku 4 Protokolu č. 4 nedošlo, jelikož stěžovatelé aktivně nespolupracovali a nevyužili jim dostupné individualizované řízení (*Berisha a Haljiti proti Severní Makedonii*, č. 18670/03, rozhodnutí ze dne 16. června 2005; *Dristas a ostatní proti Itálii*, č. 2344/02, rozhodnutí ze dne 1 února 2011). Dle Soudu musí být stejný přístup uplatněn i na situace, kdy osoby překračují neoprávněně pozemní hranici a záměrně využívají svého velkého počtu, aby vytvořili situaci, kterou je obtížné kontrolovat. V daném kontextu bude Soud nicméně především posuzovat, zda měli stěžovatelé skutečný a účinný přístup k možnosti oprávněného vstupu na území, tj. řízení na hranicích. Pokud ano a stěžovatelé ho nevyužili, Soud se bude následně zabývat tím, zda existují přesvědčivé důvody založené na objektivních skutečnostech přičitatelné státu, které jim v tom bránily.

Při použití těchto zásad na projednávanou věc Soud nejprve v reakci na námitku vlády poznamenal, že skutečnost, že stěžovatelé jsou pouze dva, nebrání kvalifikaci jejich vyhoštění za kolektivní, když rozhodný není počet vyhošťovaných osob, ale absence individuálního posouzení jejich případu. K jejich způsobu chování Soud uvedl, že se stěžovatelé pokusili neoprávněně vstoupit na španělské území v rámci větší skupiny osob, přičemž úmyslem bylo využít početnost skupiny pro dosažení sledovaného záměru. Zároveň poznamenal, že jejich stížnosti na poli článku 3 Úmluvy byly senátem Soudu odmítnuty pro zjevnou neopodstatněnost.

Soud proto dále zkoumal, (i) zda byly pro stěžovatele v rozhodné době dostupné legální cesty pro vstup na španělské území, (ii) zda stěžovatelům poskytovaly skutečnou a účinnou možnost předložit důvody proti jejich vyhoštění, a pokud tomu tak bylo, (iii) zda jich stěžovatelé využili. Stanovil, že smluvním státům na vnější hranici schengenského prostoru Úmluva ukládá, aby zajistily skutečnou a účinnou možnost legálního vstupu na jejich území. To by mělo umožnit všem osobám, kterým hrozí pronásledování, podat na jejich území žádost o poskytnutí ochrany na základě článku 3 Úmluvy. Poukázal přitom na schengenský kodex, dle kterého mohou být vnější hranice schengenského prostoru překročeny jen na hraničních přechodech. V případě jejich absence by však odmítnutí vstupu na území vyvolalo neúčinnost ochrany, kterou Úmluva poskytuje těm, jimž hrozí nebezpečí pronásledování. Pokud však existují hraniční přechody, které umožňují poskytnout ochranu na základě článku 3 Úmluvy, smluvním státům nic nebrání v neumožnění vstupu na území cizincům, kteří nepostupovali v souladu s příslušnými opatřeními, pakliže jim v tom nebránily naléhavé důvody. V souladu s předmětnými úvahami Soud stanovil, že pouze v případě, že stěžovatelé neměli naléhavé důvody pro nevyužití legálních cest vstupu na území, by jim mohlo být jejich chování přičteno k tíži, což by ospravedlnilo postup španělské pohraniční stráže, která stěžovatele nijak neidentifikovala.

Soud uvedl, že vnitrostátní právní řád žalovaného státu stěžovatelům nabízel několik možných způsobů, jak vstoupit na španělské území: na základě žádosti o vízum nebo podáním žádosti o mezinárodní ochranu na hraničním přechodu Beni Enzar či na jednom ze zastupitelských úřadů. Podotkl, že krátce po předmětných událostech byla na zmíněném hraničním přechodu zřízena speciální kancelář pro registraci azylových žádostí. I předtím zde však bylo možné žádost podat. Z údajů

poskytnutých vládou vyplynulo, že v období od 1. ledna do 31. srpna 2014 bylo na území enklávy Melilla podáno 21 azylových žádostí, z čehož šest na hraničním přechodu Beni Enzar. Žadatelé zde měli i přístup k tlumočení a právní pomoci. Skutečnost, že se jednalo jen o velmi malý počet podaných žádostí, dle Soudu nezpochybňuje možnost účinného přístupu k tomuto hraničnímu přechodu. Tu nezpochybňuje ani skutečnost, že v druhé polovině roku 2014 na něm nebyla podána ani jedna žádost ze strany osob původem ze sub-saharské Afriky.

V rámci posouzení, zda stěžovatelé měli naléhavé důvody, pro které nevyužili řízení na daném hraničním přechodu, Soud poznamenal, že několik vedlejších účastníků řízení, včetně UNHCR a Vysokého komisaře pro lidská práva, uvedlo, že je v praxi pro osoby subsaharského původu velice obtížné či přímo nemožné se na hraniční přechod Beni Enzar fyzicky dostat, a to kvůli možnému rasovému profilování či přísným pasovým kontrolám ze strany marockých orgánů. Zároveň ale nenaznačovali, že by za daný stav byla odpovědná španělská vláda. Zpráva zmocněnce generálního tajemníka Rady Evropy pro migraci a uprchlíky z roku 2018 sice popisuje praxi španělské pohraniční stráže, která upozorňovala marocké orgány na pohyb osob v blízkosti hraničního plotu enklávy Melilla, které jim pak měly bránit v jeho přeletu. Tyto informace se však dle Soudu týkají pouze neoprávněných pokusů o překročení hranice a nevypovídají o situaci, která panuje na oficiálních hraničních přechodech. Stěžovatelé před Soudem zpočátku ani netvrdili, že se pokusili nejprve vstoupit na španělské území legální cestou, to učinili prvně až v rámci ústního jednání před velkým senátem, kdy tvrdili, že jim v tom bylo zabráněno ze strany marockých úřadů. Kromě pochybností o důvěryhodnosti těchto tvrzení Soud konstatoval, že možné bránění v přístupu k hraničnímu přechodu ze strany marockých orgánů nelze přičítat španělským orgánům. V této souvislosti Soud zdůraznil, že i když Úmluva musí poskytovat ochranu právům, která jsou praktická a účinná, z článku 4 Protokolu č. 4 nevyplývá obecná povinnost smluvních stran, aby na své území přijaly osoby, které nepodléhají jejich jurisdikci. Shledal proto, že situaci, kdy bylo obtížné získat přístup k hraničnímu přechodu, nelze přičítat španělské vládě. Dospěl proto k závěru, že v projednávané věci nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 4.

Nadto se Soud vyjádřil i k otázce, zda stěžovatelé měli skutečnou a účinnou možnost vstupu na území na základě azylových žádostí podaných na zastupitelských úřadech. Uvedl, že si je vědom omezených pravomocí velvyslanců na základě vnitrostátní úpravy, včetně širší jejich volného uvážení. V předmětné věci to ale dle Soudu není podstatné, jelikož námitky stěžovatelů na poli článku 3 Úmluvy týkající se jejich obav ze špatného zacházení v Maroku označil za zjevně neopodstatněné již senát Soudu. Velký senát konstatoval, že i tyto další legální možnosti k podání žádosti o mezinárodní ochranu jsou dostupné a účinné. Stěžovatelé to ostatně nerozporovali, avšak neuvedli žádné důvody, proč takovou žádost nepodali.

Vzhledem k výše uvedenému Soud nebyl přesvědčen, že by žalovaný stát neposkytoval skutečný a účinný přístup k legálnímu řízení pro vstup na území za účelem podání žádosti o mezinárodní ochranu či že by stěžovatelé měli naléhavé objektivní důvody přičitatelné Španělsku, proč daných řízení nevyužili. Zároveň stěžovatelé nebyli schopni poskytnout žádný právní či faktický důvod z pohledu vnitrostátního či mezinárodního práva, který by zabraňoval jejich vyhoštění (*Khlaifia a ostatní proti Itálii*, cit. výše, § 253).

Vzhledem k výše uvedenému Soud rozhodl, že nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 4, neboť stěžovatelé, pokud skutečně chtěli využít svých práv plynoucích z Úmluvy, mohli za tímto účelem využít oficiálních vstupních řízení, což neučinili. Nedostatečné individuální posouzení jejich případů tak bylo důsledkem jejich jednání. Závěrem však Soud zdůraznil, že dané závěry nemají dopad na širokou shodu v mezinárodním společenství, že při ochraně svých hranic smluvní státy musí postupovat v souladu s Úmluvou včetně respektování zásady *non-refoulement*.

III. Oddělená stanoviska

V souhlasném stanovisku soudce Pejchal navrhl, že by se obdobnými případy měly věcně zabývat jen africké soudy. Soudkyně Koskela v částečně nesouhlasném stanovisku uvedla, že článek 4 Protokolu č. 4 je neodlučně spjat se zásadou *non-refoulement*, a proto je použitelný pouze na osoby hledající ochranu, což nebyl případ stěžovatelů.